

1. ☒ Ούλωφ Πάλμε & Επάφου & Χρυσίππου 1
Ζωγράφου, ☎ 210 74 88 030
2. ☒ Φανερωμένης 13
Χολαργός, ☎ 210 65 36 551
www.en-dynamei.gr



ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Α' ΟΜΑΔΑ

A.1.

α) Λάθος β) Λάθος γ) Λάθος δ) Σωστό ε) Σωστό

A.2.

α) Στο προσφυγικό ρεύμα της ίδιας περιόδου, δηλαδή κατά το πρώτο έτος της επανάστασης, μπορούν να συμπεριληφθούν και οι πρόσφυγες από την Κωνσταντινούπολη και την Κύπρο. Οι πρώτοι, κυρίως Φαναριώτες, ήδη πριν από τις ταραχές στην Πόλη, άρχισαν να συρρέουν στην επαναστατημένη Ελλάδα, όπου πολύ γρήγορα διακρίθηκαν στην πολιτική οργάνωση του επαναστατημένου έθνους. Πολλοί Κύπριοι, για να αποφύγουν τις διώξεις των Τούρκων, κατέφυγαν στα Προξενεία των Μεγάλων Δυνάμεων και κατόπιν μεταφέρθηκαν με ξένα πλοία σε λιμάνια της Ιταλίας και της Γαλλίας.

β) Το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909 ήταν η εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων, πολιτικού μορφώματος υπό τον Δημήτριο Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908.

γ) Το τελευταίο ρεύμα (εσωτερικών) προσφύγων δημιούργησε ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897. Την υποχώρηση του ελληνικού στρατού, μετά την κατάληψη της Λάρισας, ακολούθησε και γενική έξοδος του άμαχου πληθυσμού, που έφευγε πανικόβλητος. Η συνθήκη ειρήνης της Κωνσταντινούπολης προέβλεπε ρυθμίσεις στη θεσσαλική συνοριακή γραμμή με μικρές βελτιώσεις υπέρ των Τούρκων. Στα εδάφη αυτά δεν βρίσκονταν κατοικημένες περιοχές, εκτός από ένα χωριό, την Κουτσούφλιανη, το οποίο οι κάτοικοι του εγκατέλειψαν και εγκαταστάθηκαν νοτιότερα σε ελληνικό έδαφος.

B.1.

α) Πριν από τις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910 δεν είχε συγκροτηθεί κανένα νέο μεγάλο κόμμα που να υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις οι οποίες προτάθηκαν το 1909/1910. Φορείς των νέων ιδεών υπήρξαν ανεξάρτητοι υποψήφιοι, οι οποίοι είτε κατά μόνας είτε μαζί με άλλους, σε ανεξάρτητα ψηφοδέλτια, διεκδικούσαν τις ψήφους των δυσαρεστημένων με τα παλαιά κόμματα εκλογέων. Αυτοί οι ανεξάρτητοι πολιτικοί, με το γενικό σύνθημα της «*ανόρθωσης*», ανάλογα με την περιοχή που ήταν υποψήφιοι και τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνονταν, εννοούσαν είτε την υλοποίηση των αιτημάτων των συντεχνιών, όπως εκφράστηκαν στα συλλαλητήρια του 1909, είτε την επίλυση του αγροτικού ζητήματος, με την παροχή γης στους ακτήμονες. Σε κάποιες εκλογικές περιφέρειες έθεσαν υποψηφιότητα σοσιαλιστές και για πρώτη φορά εμφανίστηκε η σοσιαλδημοκρατική «*Κοινωνιολογική Εταιρεία*». Τα παλαιά κόμματα συμμετείχαν στις εκλογές ως *συνασπισμός*.

Το ρεύμα που είχε το κόμμα του Βενιζέλου φάνηκε και στις επόμενες εκλογές του Μαρτίου του 1912, στις οποίες πήραν μέρος όλες οι πολιτικές δυνάμεις.

β) Τα παλαιά κόμματα κέρδισαν τις περισσότερες έδρες στη Βουλή. Από τις 362 έδρες εξασφάλισαν 211, ενώ 29 έδρες κέρδισαν ανεξάρτητοι που ανήκαν στον πολιτικό χώρο των παλαιών κομμάτων και 122 ανεξάρτητοι εκσυγχρονιστές.

Το κόμμα του Βενιζέλου ανέδειξε 146 βουλευτές, ενώ τα άλλα κόμματα μόνο 36. Σ' αυτές τις εκλογές φάνηκε ότι η πλειοψηφία των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ του κόμματος των Φιλελευθέρων, επειδή οι καινοτομίες που είχαν εισηγηθεί γέννησαν την ελπίδα για την επίλυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων.

B.2.

α) Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου¹³ το αγγλικό και γαλλικό κόμμα έχασαν την εμπιστοσύνη των οπαδών τους, μετά τη βίαιη συμπεριφορά της Αγγλίας και της Γαλλίας απέναντι στην Ελλάδα, με το ναυτικό αποκλεισμό της χώρας. Είχε προηγηθεί και η υπόθεση Πατσίφικο, η οποία είχε δυσχεράνει τις σχέσεις των χωρών. Το ρωσικό κόμμα είχε κάποια προσωρινά κέρδη από αυτό. Η ήττα όμως της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο συνέβαλε στην αποδυνάμωση του κόμματος, το οποίο σταδιακά εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή.

β) Το 1854 ο Κριμαϊκός πόλεμος γέννησε ελπίδες στους Έλληνες ότι έφθανε η ώρα της απελευθέρωσης της Ηπείρου, της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας.

Επαναστατικά σώματα από την Ελλάδα διείσδυσαν στις επαρχίες αυτές και κάλεσαν τους κατοίκους να ξεσηκωθούν. Τα κινήματα όμως απέτυχαν. Τους αντάρτες που επέστρεψαν στην Ελλάδα ακολούθησαν και άμαχοι. Όταν ηρέμησε η κατάσταση, οι πρόσφυγες επέστρεψαν στις εστίες τους.

Ο Κριμαϊκός πόλεμος όμως έπληξε τους πρόσφυγες και μέσα στην Αθήνα. Η επιδημία χολέρας, που έφεραν τα γαλλικά στρατεύματα κατοχής, διαδόθηκε γρήγορα στην πρωτεύουσα. Η επιδημία έπληξε ιδιαίτερα το νότιο τμήμα της πόλης, όπου κατοικούσαν σε άθλιες συνθήκες πρόσφυγες από τα τουρκοκρατούμενα ελληνικά μέρη, οι οποίοι είχαν φτάσει στην Αθήνα μετά τη διακοπή των ελληνοτουρκικών σχέσεων (Μάρτιος 1854). Για την αποκατάσταση όλων των προσφύγων του 1854, ιδρύθηκε προσφυγικός συνοικισμός στο χωριό Ανίβιτσα της Φθιώτιδας.

Β' ΟΜΑΔΑ

Γ.1. Κατά τη διάρκεια του Ελληνικού Αγώνα για την Ανεξαρτησία τέθηκε το ζήτημα των προσφύγων που κατέφθναν στην επαναστατημένη Ελλάδα από διάφορες περιοχές.

α. Γενικά, το προσφυγικό ζήτημα στη διάρκεια της Επανάστασης δεν αντιμετωπίστηκε μεθοδικά εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας των Ελλήνων. Όπου έγιναν προσπάθειες για την περίθαλψη και την ενσωμάτωση των προσφύγων, αυτές στηρίχθηκαν στον αυθορμητισμό και τη συμπαράσταση των κατά τόπους ελληνικών κοινοτήτων ή σε εντελώς προσωρινά μέτρα των κυβερνήσεων. Αιτήματα προσφύγων τέθηκαν, αλλά όχι προσφυγικό ζήτημα συνολικά. [Μάθημα Α.4] Μόνο στην Γ' Εθνική Συνέλευση το προσφυγικό προβλήθηκε εντονότερα από τις διάφορες προσφυγικές ομάδες, που ζήτησαν την εκπροσώπησή τους στη Συνέλευση, για να προωθήσουν το αίτημα παροχής χώρου για μόνιμη εγκατάσταση στην ελεύθερη Ελλάδα.

[Εναλλακτικά, τα ίδια στοιχεία από το μάθημα Α.1] Στην Γ' Εθνοσυνέλευση (1826-1827) διάφορες ομάδες προσφύγων που είχαν καταφύγει στην ελεύθερη Ελλάδα επιχείρησαν να θέσουν το αίτημα της αποκατάστασής τους και ειδικά της μόνιμης εγκατάστασής τους. Γι' αυτό επιδίωξαν την εκπροσώπησή τους στη Συνέλευση.

Από τους Μικρασιάτες, μόνο οι Σμυρναίοι ενεργοποιήθηκαν προς αυτήν την κατεύθυνση. Ζητούσαν από τη Συνέλευση: α) να εκπροσωπούνται σ' αυτήν και β) να προσδιοριστεί τόπος για τη δημιουργία συνοικισμού των διασκορπισμένων ελεύθερων Σμυρναίων. Μόνο το αίτημα του τόπου έγινε καταρχήν δεκτό. [Αποφασίστηκε να δοθεί χώρος στην περιοχή του Ισθμού για να δημιουργηθεί πόλη με την επωνυμία «Νέα Σμύρνη». Η Συνέλευση παρέπεμψε το θέμα στη Βουλή, η οποία όμως δεν το προώθησε.]

Από τους Ηπειρώτες πρόσφυγες, πρώτοι οι Σουλιώτες πέτυχαν να εκπροσωπηθούν στην Γ' Εθνοσυνέλευση, όπου έθεσαν ως βασικό θέμα την παραχώρηση τόπου για μόνιμη εγκατάσταση. **Όπως προκύπτει από το πρώτο κείμενο, που αποτελεί πρωτογενές απόσπασμα από τις αναφορές τους προς την Γ' Εθνοσυνέλευση, το 1826, το αίτημά τους για την παροχή γης δε σχετίζεται με την όποια ικανοποίηση δικαιούνται για τις υπηρεσίες τους προς την πατρίδα, καθώς εκτιμούν ότι έπραξαν απλώς το χρέος τους. Άλλωστε, αναγνώριζαν τα περιορισμένα μέσα που διέθετε τότε το επαναστατημένο Έθνος. Ζητούσαν όμως γη για να μπορέσουν να επιβιώσουν.**

Στην Γ' Εθνοσυνέλευση οι Ψαριανοί ζήτησαν με καθυστέρηση να καθοριστεί τόπος προσφυγικού συνοικισμού τους. Έχοντας εξασφαλίσει στην πράξη χώρο εγκατάστασης στην Αίγινα δεν πιέζονταν, όπως άλλοι.

β. Σύμφωνα με το δεύτερο πρωτογενές κείμενο, που αποτελεί απόσπασμα από το «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος», της Γ' Εθνοσυνέλευσης του 1827, ως Έλληνες πολίτες ορίζονταν σύμφωνα με το 6ο άρθρο, όσοι αυτόχθονες της ελληνικής επικράτειας ήταν Χριστιανοί, αλλά και όσοι υπόδουλοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχαν ήδη καταφύγει, ή επρόκειτο να έρθουν για να κατοικήσουν στο ελληνικό έδαφος. Σχετικά με την πολιτογράφηση των ξένων οριζόταν, στο 30ο άρθρο, ότι θα θεωρούνταν Έλληνες όσοι μπορούσαν να προσκομίσουν επαρκείς αποδείξεις από κάποια τοπική Αρχή ότι έζησαν στην ελληνική επικράτεια για τρία πλήρη έτη και ότι δεν καταδικάστηκαν κατά το διάστημα αυτό για οποιοδήποτε έγκλημα. Το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827, με το οποίο καλούνταν όλοι οι ορθόδοξοι «όσων αι πόλεις κατεστράφησαν, να προσέλθουν εις την Βουλήν να ζητήσουν τόπον και να εγείρουν νέας πόλεις», έδειχνε την τάση να επικρατήσει μία ευρύτερη αντίληψη για το προσφυγικό.

Σύμφωνα, με το τρίτο δευτερογενές κείμενο, την 1η Μαΐου 1827, ημέρα κατά την οποία διαβάστηκε η αναφορά των Σμυρναίων στην Γ' Εθνοσυνέλευση, υπεβλήθη πρόταση βάσει της οποίας η Εθνοσυνέλευση θα εξέδιδε προκήρυξη για να προσκαλέσει τους Κυδωνιείς ή άλλους Έλληνες να ιδρύσουν πόλεις. Το γεγονός ότι η πρόταση αυτή έγινε δεκτή καταδεικνύει, κατά την άποψη του

Βακαλόπουλου, ότι η Συνέλευση οδηγούνταν προοδευτικά στην αποδοχή του προσφυγικού ζητήματος, γενικεύοντας τις αποφάσεις που είχαν ληφθεί για ορισμένους από αυτούς. Η διακήρυξη αυτή ήρθε στις 5 Μαΐου, ήταν όμως ακόμη πιο γενική από ό,τι είχε προταθεί. Οι επιδιωκόμενοι σκοποί της πολιτικής ηγεσίας ήταν, από τα ψηφίσματα αυτά, η πύκνωση του ελληνικού πληθυσμού και η ανέγερση νέων πόλεων και χωριών στη θέση όσων είχαν καταστραφεί. Εξίσου σημαντικός, για τον Βακαλόπουλο, ήταν και ο στόχος εύρεσης νέων κεφαλαίων για να προχωρήσει ο Αγώνας για την Ανεξαρτησία. Δεν πρέπει επίσης να παραγνωριστεί η ανάγκη ανακοπής του ρεύματος παλιννόστησης των απογοητευμένων προσφύγων προς τις ιδιαίτερες πατρίδες τους.

Ωστόσο, οι επαναστατικές κυβερνήσεις δεν προχώρησαν στην υλοποίηση των αποφάσεών τους και δεν οργάνωσαν συνοικισμούς προσφύγων. Οι δυσμενέστατες συνθήκες κατά την Επανάσταση αλλά και οι κατά τόπους αντιδράσεις εμπόδισαν την εφαρμογή μέτρων για την επίλυση του προβλήματος.

Δ.1. Όσο οι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομονοούντων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία.

α) Η διαμάχη αυτή συνδέεται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης. Όταν ο Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι πρόκριτοι, σύμφωνα με την δευτερογενή πηγή Α, τον αναγνώρισαν, αρχικά, ως απεσταλμένο. Από εκεί κατευθύνθηκαν στο Άστρος, όπου συνάντησε τα μέλη της γερουσίας, τους προκρίτους της Ρούμελης και του Μοριά, όπως και των νησιών, τους στρατιώτες και τους οπλαρχηγούς και όλοι μαζί πια έφτασαν στα Βέρβενια (στην Αρκαδία) με σκοπό να συσκεφθούν για την οργάνωση της διοίκησης. Ωστόσο, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας. Μάλιστα όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο Α' της ιστορικής πηγής, οι «ολιγαρχικοί», όπως προσδιορίζονται οι πρόκριτοι, αρνήθηκαν να του παραχωρήσουν το δικαίωμα να ηγείται εκείνος της Επανάστασης με την πρόφαση ότι δε νομιμοποιείται να παρουσιάζεται ως αρχηγός στο όνομα της Αρχής. Επιπλέον αξίωσαν να επικυρώσει την Γερουσία τους, διατηρώντας για τον εαυτό του απλώς μια γενική εποπτεία των υποθέσεων του Αγώνα και των στρατευμάτων, τα οποία βέβαια θα διοικούνται από

συγγενείς και οικείους, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Γερουσίας, η οποία επρόκειτο να αποτελέσει και το συμβούλιό του. Από την πλευρά του ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική εξουσία στα χέρια του. Ο Υψηλάντης μάλιστα πρότεινε τη δημιουργία ενός συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα. **Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το κείμενο Α' απαίτησε να οριστεί ο ίδιος «υπέρτατος άρχων» αναλαμβάνοντας καθήκοντα αρχιστρατήγου, ως πληρεξούσιος της Αρχής, διοικώντας με απόλυτη εξουσία σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο. Επίσης, εισηγήθηκε την αντικατάσταση της Γερουσίας από ένα συμβουλευτικό σώμα που θα αναλάμβανε τον ανεφοδιασμό της επανάστασης.** Όπως ήταν αναμενόμενο οι πρόκριτοι δεν το αποδέχθηκαν και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη. Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών άλλωστε δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή του υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. Από τη μια ο Υψηλάντης θεωρούσε ότι οι τοπικιστικές τάσεις αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα, ενώ από την άλλη οι πρόκριτοι, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα. Συγκροτήθηκαν λοιπόν οι πρώτες παρατάξεις.

β) Στη Β' Εθνοσυνέλευση του Άστρους, το 1823, ο ανταγωνισμός για την εξουσία πήρε μεγάλες διαστάσεις. Συγκροτήθηκαν δύο ισχυρά κόμματα, των προκρίτων και των κλεφτοκαπεταναίων. Οι τελευταίοι είχαν αποκτήσει μεγάλη δύναμη μετά τις πρώτες πολεμικές επιτυχίες, **και σύμφωνα με το κείμενο Β' είχαν καταστεί φυσικοί αρχηγοί του επαναστατημένου λαού. Έτσι, συγκρούονται με τους κοτσαμπάσηδες, που σε καμιά περίπτωση δεν επιθυμούσαν να αποποιηθούν την ισχύ που κατείχαν για αιώνες.** Προσπάθησαν, λοιπόν οι πρόκριτοι να εκμηδενίσουν αυτή τη δύναμη, υποστηρίζοντας ότι η ηγεσία της επανάστασης ανήκει σε εκείνους που ξέρουν να κάνουν πολιτικούς χειρισμούς. Οι κλεφτοκαπεταναίοι αντέτειναν ότι η εξουσία ανήκει σ' εκείνους που διεξάγουν τον πόλεμο. Οι πρόκριτοι κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν την εξουσία στα χέρια τους, καταλαμβάνοντας εκείνοι τις κυβερνητικές θέσεις. Ακολούθησε διχασμός, καθώς κυριάρχησαν προσωπικές φιλοδοξίες, το φατριαστικό και τοπικιστικό πνεύμα.

γ) Ο διχασμός εξελίχθηκε σε εμφύλιο πόλεμο πρώτο εξάμηνο του 1824. **Όπως χαρακτηριστικά παρουσιάζεται στο κείμενο Β', που αποτελεί δευτερογενή πηγή η πρώτη περίοδος του εμφυλίου εκδηλώνεται αρχικά σαν σύγκρουση του στρατιωτικού κόμματος της «μαχαιοκρατίας», που αντιπροσωπεύεται κυρίως από τον Κολοκοτρώνη, με το κόμμα των πολιτικών, «των καλαμαράδων» όπως χαρακτηρίζονται στο κείμενο της ίδιας πηγής.** Στην πρώτη φάση επικρατούν οι ισχυροί πρόκριτοι της Πελοποννήσου, κυρίως της Αχαΐας, δηλαδή ο Ζαΐμης και ο Λόντος που είχαν ερείσματα στην κυβέρνηση Κουντουριώτη. Μετά την

επικράτηση των προκρίτων, η διαμάχη τελείωσε με αμνηστία. Ωστόσο, το δεύτερο εξάμηνο του 1824 δημιουργήθηκαν νέα αντιμαχόμενα στρατόπεδα, τα οποία συγκροτήθηκαν αυτή τη φορά με τοπικιστικά κριτήρια. Το ένα αποτελούσαν Πελοποννήσιοι πρόκριτοι και στρατιωτικοί, και το άλλο Υδραίοι και Σπετσιώτες, υποστηριζόμενοι από Ρουμελιώτες οπλαρχηγούς. **Πληροφορίες για τη δεύτερη φάση παρέχονται στο κείμενο Γ' που συνδυάζει στοιχεία πρωτογενούς και δευτερογενούς πηγής στο οποίο τονίζεται ότι η δεύτερη φάση ξεκινά, όταν μετά τον Μάϊο του 1824, διάφοροι Πελοποννήσιοι ηγέτες άρχισαν να καλούν σε ανταρσία εναντίον της επαναστατικής ηγεσίας. Συγχρόνως, οι αντίπαλοί τους, με επικεφαλής τους αδερφούς Κουντουριώτη και τον Ιωάννη Κωλέττη, προσπαθούσαν να εντάξουν στο στρατόπεδό τους Στερεοελλαδίτες οπλαρχηγούς διοχετεύοντας τους επιστολές στις οποίες τόνιζαν τοπικιστικές διαφορές. Ενδεικτική μάλιστα της πόλωσης, είναι η επιστολή του Ιωάννη Κωλέττη, του μετέπειτα πρωθυπουργού της Ελλάδος, που παρατίθεται στο κείμενο Γ', με την οποία καλεί τους ρουμελιώτες οπλαρχηγούς σε συνασπισμό εναντίον των προκρίτων της Πελοποννήσου, οι οποίοι σύμφωνα πάντα με τον Κωλέττη, μετά τις στρατιωτικές επιτυχίες τους προσπαθούν να αντικαταστήσουν την παλαιότερη πολιτική ιεραρχία, δηλαδή τους Τούρκους μπέηδες και αγάδες. Έτσι, παροτρύνει τους Ρουμελιώτες να κατεβούν στην Πελοπόννησο και να λεηλατήσουν τις περιουσίες των Πελοποννησίων, αφενός γιατί το δικαιούνται δεδομένου ότι αγωνίζονται χωρίς τα απαραίτητα εφόδια και αφετέρου τάζοντας τους πλουτισμό από τα δάνεια που συνήψε η κυβέρνηση. Ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος, πρωτοφανής σε αγριότητα, τελείωσε με νίκη των νησιωτών.**

Έτσι, κατά το 1825 στο στρατόπεδο των νικητών άρχισαν να διαμορφώνονται τα μελλοντικά ξενικά κόμματα.